

Veldlessen op de Landtong Rozenburg

Verslag 2011

Paul Grootenboer
ARK Natuurontwikkeling
december 2011

in opdracht van het
Havenbedrijf Rotterdam

Inleiding

Voor het 11e jaar op rij heeft ARK Natuurontwikkeling in 2011 veldlessen verzorgd op de Landtong Rozenburg. De klassen met bovenbouwleerlingen van de basisscholen uit de omgeving kunnen zich daarvoor aanmelden. Ook dit jaar heeft dat ertoe geleid dat honderden kinderen, leerkrachten en ouders kennis hebben gemaakt met dit bijzondere natuurgebied.

Met behulp van een voorbereidende presentatie in de klas, een opdrachtenboekje en lesmaterialen kunnen de kinderen ontdekken hoe het gebied eruitziet en welke dieren en planten er voorkomen.

Na uitleg over oorsprong, nut en noodzaak en vooral over de natuurlijke processen die hier de vrije hand krijgen, kijken de kinderen en de begeleiders op een heel andere manier naar het gebied. Hier wordt ruimte gegeven aan spontane processen die op deze plek van nature een rol vervullen. Het resultaat is dat de Landtong er is gaan uitzien als een ruig natuurgebied waar mensen volop kunnen genieten.

Door deze belevenissen en kennis aan jonge schoolkinderen mee te geven zullen zij er ongetwijfeld mooie en bijzondere herinneringen aan overhouden.

Dit verslag geeft een indruk krijgen van de belevenissen tijdens de veldlessen.

Veel leesplezier gewenst.

Inhoudsopgave

Het lesprogramma	3
Muurkranten	4
Oog in oog	5
Kleine beestjes	6
Waterdiertjes	7
Poep	8
Minder gekozen maar niet minder leuk	9
Deelnemers	10
Combinatie veldles en bezoek EIC	12
Reclame	13
Reacties kinderen en begeleiders	14
Slot, dankwoord	17

Het lesprogramma

Het veldlesprogramma op de Landtong bestaat idealiter uit een kop, een romp en een staart. De eerste twee onderdelen zijn een vast gegeven, het laatste deel kan de docent zelf invullen. Door uitgebreid aandacht te besteden aan het project krijgt het meer diepgang en zal het project langer bij de kinderen beklijven. Hopelijk zelfs als ze volwassen zijn.

Voor de veldles

De kop van het programma bestaat uit een presentatie op school, waarbij de kinderen worden voorbereid op hun bezoek aan het gebied. Aan het eind van de presentatie krijgen ze alvast allemaal een lesboekje. Na de presentatie kan de docent de kop zelf uitbreiden door met de kinderen alvast het boekje door te bladeren. Op de voor- en achterflap staat achtergrondinformatie over het gebied. De kinderen kunnen ook aankruisen welke opdrachten ze graag zouden willen doen in het veld, zodat ze, als ze zijn aangekomen op de Landtong, daar geen tijd aan verliezen. Voorin het boekje zit bovendien de opdracht “vóór de veldles”. Hier kunnen de kinderen in de klas opschrijven wat ze van het gebied verwachten, wat ze graag hopen tegen te komen of wat niet, en kunnen ze een tekening maken van hun indruk en verwachting van het gebied. Hier wordt door de docenten vaak gebruik van gemaakt.

De veldles zelf

De romp bestaat uit de veldles zelf, waarbij de kinderen in groepjes met een begeleidende ouder opdrachten doen tijdens het struinen. Met een goede voorbereiding kunnen de kinderen (en hun begeleiders) hier optimaal van genieten. In dit verslag vindt u daar foto's van.

Na de veldles

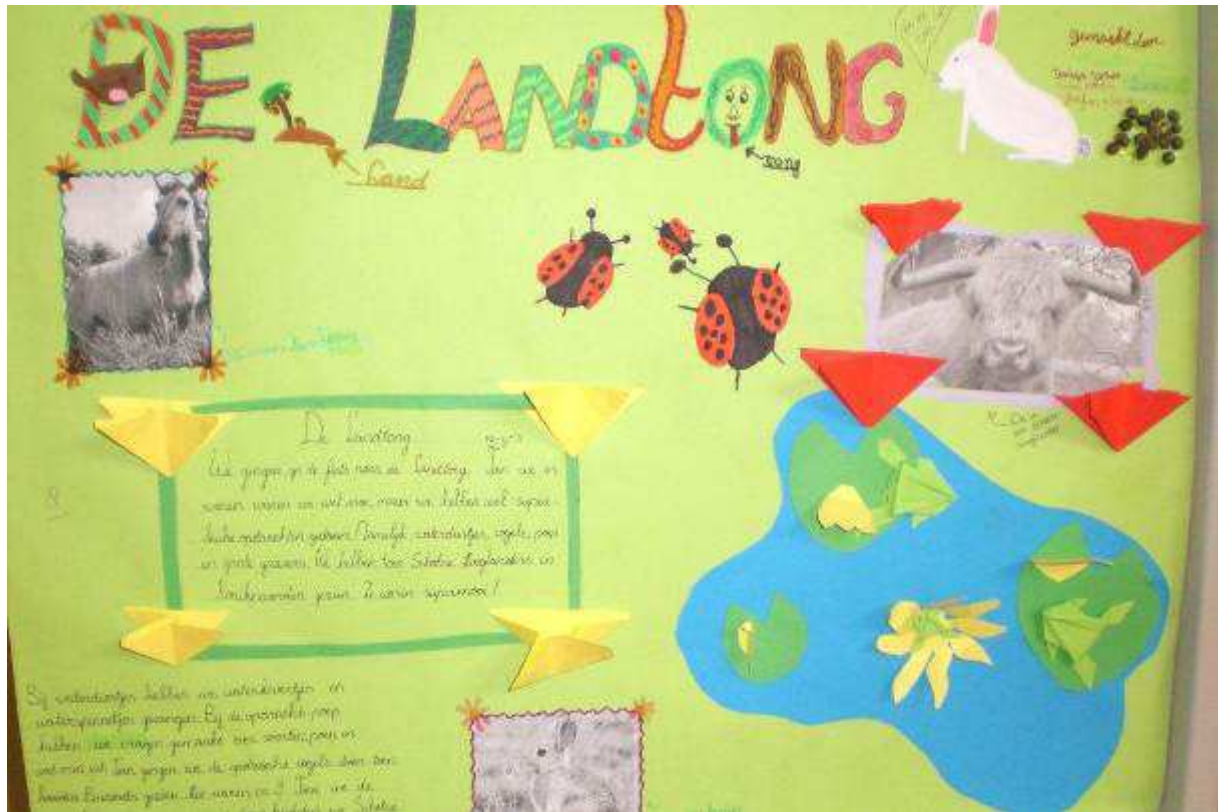
De kop en de romp vormen dus een vast onderdeel van het programma. Het uitvoeren van het staartonderdeel is echter volledig in handen van de docenten. Tijdens de presentatie worden ze hiertoe aangemoedigd. Er zijn een aantal mogelijkheden om dit te doen, bijvoorbeeld door het in te passen bij het onderdeel biologie. Het lesboekje heeft voor het staartonderdeel zelfs een aparte opdracht, getiteld: “Na de veldles”. Hier kunnen de kinderen hun ervaringen opschrijven en eventueel (opnieuw) een tekening maken van het gebied.

foto's boven: verwerking op school van de opdracht “na de veldles”, CBS Merula, Heenvliet

Muurkranten

Sommige docenten kiezen ervoor om ervaringen van de kinderen te laten verwerken in een muurkrant. Zo kunnen ze die met elkaar vergelijken en kunnen de ouders die de school bezoeken ook zien waar hun kind is geweest.

Foto's boven en onder: muurkranten van RKBS St. Leonardusschool in Brielle.

Oog in oog

Een unieke ervaring die de kinderen en hun begeleiders op de Landtong kunnen beleven is de grote grazers te ontmoeten. Tijdens de presentatie op school wordt verteld hoe de kinderen zich dienen te gedragen in de nabijheid van de dieren. Zo weten ze dat ze 25 meter afstand moeten proberen te houden en ze de dieren niet mogen voeren of aaien. Over het algemeen houden de groepjes zich daar netjes aan. Een ander geval wordt het als de dieren zelf naar de groepjes toekomen. Vooral de paarden zijn nogal eens nieuwsgierig. Ook dan is het verstandig om geen contact met de dieren te maken. Verrekijkers maken deel uit van de lesmaterialen waardoor de kinderen ook van een afstand de dieren toch optimaal kunnen bekijken.

Kleine beestjes

Vooraf in de periode van het voorjaar tot aan de zomervakantie zijn er volop kleine beestjes te vinden op de Landtong. Bijvoorbeeld rupsen en vlinders, libellen, sprinkhanen en krekels, maar ook pissebedden, duizendpoten en salamanders.

Net als bij de opdracht “waterdiertjes” is het iedere keer weer een verrassing om te zien waar de kinderen mee terugkomen. Een paar vondsten staan in onderstaand foto-overzicht.

Waterdiertjes

Sinds de toevoeging van deze opdracht wordt die bij iedere veldles wel een paar keer door de groepjes gekozen.

Het dierenleven in de plassen van de Landtong is heel rijk. Behalve een hele rits aan waterkevers worden er ook diverse insectenlarven, bloedzuigers, waterschorpioenen, salamanders en kikkers gevangen. De kinderen komen die vaak vol trots laten zien en zijn soms nog meer onder de indruk als ze het diertje nog beter bestuderen of er meer informatie over krijgen.

De onderstaande compilatie geeft een beeld van de bijzondere en leuke ontmoetingen met de waterdiertjes van de Landtong.

Poep

Er zijn altijd een paar groepjes kinderen die al op school hebben gekozen om de opdracht “poep” te gaan doen. Het gaat dan om het onderzoeken van de poep van de Schotse Hooglanders en de Konikpaarden.

Hoewel de meeste kinderen ervan uitgaan dat het alleen maar vies is en stinkt, ontdekken ze door deze opdracht het verschil tussen verse en oude poep (verse stinkt een beetje, opgedroogde helemaal niet) en dat er beestjes in leven. Sommige kinderen nemen zelfs een stukje gedroogde poep mee naar huis.

Minder gekozen maar niet minder leuk

Het zoeken van de grote grazers en waterdiertjes behoren beslist tot de favorieten. Er zijn enkele opdrachten en bijpassende materialen die niet zo vaak worden gekozen, maar die zijn daarom niet minder leuk.

Tekenen

Dit is de opdracht waarbij de kinderen een stuk van het gebied uitkiezen om te tekenen. Hoewel er vaak wordt gekozen voor het stoere en avontuurlijke struinen, zijn er soms toch kinderen die graag even een rustige opdracht willen doen ter afwisseling van het vermoeiende struinen.

Vlaggetjes

Een andere opdracht die ook soms pas na een aantal veldlessen wordt gekozen heet “ontdek dit land”. Een groepje wordt dan in tweeën gesplitst en krijgt vlaggetjes mee. De opgesplitste groepjes gaan beide opzoek naar bijzondere plekjes op de Landtong en zetten daar een vlaggetje bij. Als ze daar mee klaar zijn laten ze elkaar de leukste, mooiste of gekste plekken van de Landtong zien. Op die manier gaan de kinderen bewust op zoek naar plekken of dingen waar ze anders makkelijk aan voorbij zouden lopen.

Deelnemers

Het was dit jaar niet moeilijk om voldoende groepen in te plannen. De docenten kennen het project inmiddels en zoeken soms zelf contact om afspraken te maken. Er wordt ieder jaar door hen uitgekeken naar een bezoek aan de Landtong.

Ook dit jaar was er weer een prettige samenwerking met het NME in Maassluis en de kinderboerderij van Rozenburg. Beide organisaties maken al vele jaren gebruik van de lesmaterialen die bij het EIC gestald staan.

De kinderboerderij heeft bijna vanzelfsprekend een nauwe band met het natuurgebied op de Landtong. Ze liggen vrijwel op steenworp afstand van elkaar. De kinderboerderij geeft ieder jaar een programmaboekje uit voor de Rozenburgse basisscholen. Hierin staat ook het veldlesprogramma op de Landtong. ARK heeft dit jaar voor kinderboerderij Rozenburg 3 veldlessen op de Landtong verzorgd. NME Maassluis heeft -ondanks de negatieve vooruitzichten- dit jaar toch zelf haar groepen op de Landtong Rozenburg kunnen begeleiden. In totaal zijn 7 van de 10 in de offerte 2011 opgenomen veldlessen voor NME Maassluis en/of kinderboerderij Rozenburg niet gebruikt. In de eindafrekening zullen deze met het Havenbedrijf Rotterdam worden verrekend.

In de onderstaande tabellen is te zien welke scholen via ARK en via het NME hebben deelgenomen, vanuit welke plaats zij kwamen en met hoeveel groepen. In totaal zijn via ARK 28 groepen op de Landtong geweest, waarvan 25 regulier en 3 voor de kinderboerderij.

<i>Tabel 1: veldlessen verzorgd door ARK</i>				
Naam school	Plaats	Groepen		
CBS De Groene Oase	Maasland	2		
RKBS Aloysius	Maasland	1		
OBS Tweespan	Heenvliet	2		
CBS Merula	Heenvliet	1		
OBS 't Want	Zwartewaal	2		
OBS De Vliegerd	Abbenbroek	1		
PCBS De Bongerd	Zuidland	1		
PCBS De Aanwas	Zuidland	2		
OBS De Wissel	Zuidland	2		
OBS De Branding	Brielle	1		
OBS Meester Eeuwout	Brielle	2		
RKBS St. Leonardus	Brielle	2		
CBS Anker	Brielle	1		
CSG Bahurim	Brielle	3		
KBS De Akkers	Spijkenisse	1		
OSG Schiedam	Schiedam	1		
PCBS De Rank	Rozenburg	1		
OBS De Phoenix	Rozenburg	1		
PCBS De Regenboog	Rozenburg	1		
	Totaal:	28	598 kinderen	138 volwassenen (schatting*)

Vervolg overzicht van deelnemende scholen.

<i>Tabel 2: veldlessen verzorgd door NME Maassluis</i>				
Naam school	Plaats	Groepen		
CBS Ichtus	Maassluis	2		
OBS Prinses Christina	Maassluis	1		
OBS Westhoek	Maassluis	1		
SBO Parasol	Maassluis	2		
CBS Regenboog	Maassluis	3		
CBS Groene Hoek	Maassluis	2		
RKBS De Dijk	Maassluis	2		
	Totaal:	13	308 kinderen	70 volwassenen (schatting*)

Totaal ARK en NME:	41	906 kinderen	208 volwassenen (schatting*)
--------------------	----	--------------	------------------------------

(* Helaas werd niet van iedere groep het aantal volwassenen genoteerd)

Foto boven: een schoolklas uit Brielle vertrekt na een veldles.

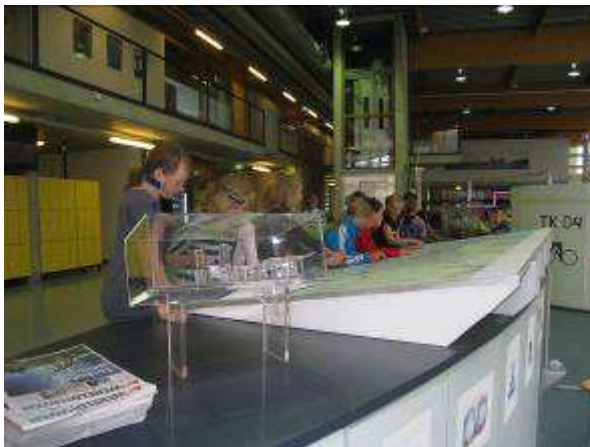
Combinatie veldles en bezoek EIC

Als de scholen het natuurgebied op de Landtong bezoeken, wordt er verzameld op het parkeerterrein van het EIC (Educatief Informatie Centrum). Vaak wordt er door de ouders gevraagd naar het doel van het gebouw.

De doelstellingen van het EIC zijn:

- * Het bevorderen van kennis bij het onderwijs over het belang van het Rotterdamse haven- en industriegebied in regionaal en mondiaal perspectief.
- * Het verbeteren van het imago van dit gebied.
- * Het verhogen van de affiniteit van leerlingen ten opzichte van technische beroepen.

Ook groepen van de basisscholen kunnen dit gebouw bezoeken. Er is een expositie en de mogelijkheid om allerlei leuke proefjes te doen in een laboratorium. Een veldles in het natuurgebied en een bezoek aan het EIC zijn prima met elkaar te combineren. Dit jaar heeft een school met twee groepen deze combinatie gemaakt. De ene groep deed 's ochtends mee aan een veldles terwijl de andere groep het EIC bezocht. Na de lunchpauze draaiden de groepen om. De leerkrachten en de kinderen vonden dit een erg leuke combinatie. Het bevestigt de goede samenwerking van ARK met het EIC.

Als een school het EIC wil bezoeken moet daar vooraf een afspraak voor worden gemaakt. Meer informatie hierover is te vinden op www.eic-mainport.nl/.

Reclame

Inmiddels zijn veel docenten in de omgeving van Rozenburg bekend met het veldlesprogramma op de Landtong. Dat is erg prettig, want het vergemakkelijkt het maken van afspraken. Op hun beurt maken zij soms ook andere docenten enthousiast voor het programma en vooral voor de Landtong Rozenburg.

Dat ook de begeleidende ouders enthousiast worden van hun bezoek aan de Landtong blijkt onder andere uit het feit dat ze veelvuldig foto's maken. Deze foto's zullen ongetwijfeld thuis verder worden bekeken. Ook komen ze regelmatig op schoolwebsites terecht.

Een van de begeleidende ouders bleek werkzaam te zijn voor een lokale krant. Zij heeft ervoor gezorgd dat onderstaand artikel verscheen in Heenvliet, Geervliet, Abbenbroek, Zuidland, Oudenhorn en Spijkenisse. Beslist een mooie en leuke vorm van reclame voor de Landtong en de veldlessen!

Kinderen de Vliegerdt struinen op de Landtong Rozenburg

In het hart van het havengebied ligt de Landtong van Rozenburg, ingeklemd tussen de Nieuwe Waterweg en het Calandkanaal. Je kunt er kilometers lang eindeloos rondstruinen, met nu eens zicht op reusachtige zeeschepen, dan weer op de kuddes Schotse Hooglanders en Konikpaarden. Groep

7-8 van basisschool de Vliegerdt uit Abbenbroek is een middag op de landtong geweest in het kader van 'Ontdek dit land'. De kinderen hebben op speelse wijze kennis gemaakt met de diversiteit van de Landtong. Onder leiding van gids Paul Grootenboer van natuurorganisatie stichting

Ark, werden er proefjes gedaan, met schepnetjes werd gekeken wat er in de poelen zoal rondzwom en natuurlijk kwamen ze meer te weten over de grote en kleine dieren die hier voorkomen. De meeste indruk maakte toch wel de grote grazers 'want die Hooglanders, die zijn groot!'

Foto boven: krantenartikel over de veldlessen geplaatst door OBS De Vliegerdt, Zuidland

Reacties van kinderen en begeleiders.

Aan het einde van een veldles wordt meestal gevraagd of de leerkracht op school het project gaat verwerken. Soms worden er muurkranten gemaakt zoals eerder in dit verslag te zien was. Andere leerkrachten laten de kinderen verslagjes maken die ze met foto's opsturen of op hun eigen website zetten.

Hieronder kunt u enkele van die verslagjes lezen.

=====

Hoi Paul,

Zoals beloofd hierbij een tweetal verslagen van kinderen van de veldles op 14 september. 1 verslag kunnen we niet meer terugvinden en het verslag van sanne en fenna is niet compleet. Ik heb wel de papierenversie van allebei de verslagen. Dus als je die alsnog wil hebben, dan hoor ik het wel.
De foto's op het juiste formaat volgen nog.

Groeten, Dick
Merulaschool Heenvliet

Landtong in Rozenburg

Groep 7 is in natuurgebied de Landtong Rozenburg geweest. Er waren veel opdrachten te doen zoals: vogels, grote grazers, scheepvaart en poep onder zoeken. Je mocht overal lopen (struinen) en er groeide veel struiken en bomen. Aan een soort struik groeiden besjes die je kon eten die waren heel zuur.
We hadden goed weer we hadden een aardige meneer van stichting ark

Er waren ook schotse hooglanders konik paarden zoals je hier boven kan zien.

Met vriendelijke groeten
Mels en john

LANDTONG ROZENBURG
WIJ ZIJN IN DE LANDTONG IN ROZENBURG
GEWEEST. DAAR IS VEEL NATUURGEBIED. EN
VEEL BEESTJES. WE GINGEN DAAR
OPDRACHTEN DOEN MET ONDERWERPEN. WIJ
FENNA SANNE INDY SUE WELA EN ROY WAREN
EEN GROEPJE.
WIJ GINGEN EERST POEP DOEN EN DAARNA
HET SPEURSPEL.

Landtong Rozenburg

Eerst gingen we naar school en de dag ervoor hadden we groepjes ingedeeld. Je moest oude schoenen of kaplaarzen aan. Ons groepje was: Indy, Suewela, Sanne, Fenna en roy.

Fenna's moeder was onze begeleider.

En ze bracht ons ook met de auto.

Toen kwamen we aan en liepen naar het punt waar we heen moesten als we iets moesten halen.

Daarna gingen we de poep opdracht doen.

Eerst moesten we oude poep zoeken en daarna verse poep. Dat moesten we helemaal uitpluizen... bah.

En ook andere opdrachten.

Na de poep opdracht gingen we het speurspel doen.

Toen had je allemaal kaartjes en daar stonden opdrachten op bijvoorbeeld: hoor je iets leuks loop daar naartoe, hoor je iets naars loop daar van weg.

=====

Struinen op de Landtong Rozenburg

Groep 7 gaat, op donderdag 28 oktober, beleven hoe heerlijk het is om vrij door het gebied van hoge vlaktes met steile hellingen en daartussen brede dalen en smalle kloven te mogen dwalen. In deze wilde natuur kun je lekker rondzwerven. Je hoeft niet over aangelegde paden, neem maar eens een paadje dat de dieren hebben gemaakt!

Vrijdagochtend voor de herfstvakantie hebben we een voorbereidende les van een veldwerkbegleider van Stichting Ark op school.

We krijgen informatie over de bijzondere waarden van dit stukje natuur in de riviermonding.

Het dient ook als 'opwarmertje' voor de veldles.

Het belangrijkste doel van de veldles op donderdag 28 oktober is de kinderen een fijne ervaring mee te geven. Niet kennis, maar de beleving van de natuur staat centraal. Alleen op die manier is het mogelijk dat kinderen zich ook werkelijk verbonden kunnen voelen met deze natuur. Door lekker zelf aan de slag te zijn en alle zintuigen te gebruiken kunnen de kinderen ontdekken wat de natuur hier voor verrassingen te bieden heeft.

Met groepjes opdrachten doen, materialen krijgen we van de begeleider.

Leuke vondsten, zoals veren en botjes mag je meenemen naar school.

We hebben 5 ouders nodig die ons met de auto naar de Landtong kunnen brengen en het leuk vinden om een groepje te begeleiden.

Vertrek vanaf school 8.30 uur.

Rond 12 uur zijn we weer terug in Zuidland.

Met vriendelijke groet,

Ingrid Boer

PCB De Aanwas, Zuidland

=====

Hoi Paul,
We hebben afgelopen donderdag met de kids een fantastische dag gehad.
Combinatie met bezoek aan het E.I.C. was een succesformule.
Ik stuur je wat foto's, misschien kun je ze ook naar Joost sturen.
Ik verstuur ze verkleind. Wil je wat originele foto's laat het mij dan weten.
Meer foto's staan op de site.
Jullie allebei bedankt voor de geweldige inzet.
Groetjes,
Ingrid Boer
PCB De Aanwas, Zuidland

=====

Leonardus, Brielle

Landtong 19 september 2011

Groep 8 is gezellig naar de Landtong geweest. Maar wel met de fiets naar Rozenburg! Eerst met wind tegen, en dat is zwaar, en ook nog ver! Maar het is de moeite waard. We hebben veel geleerd en veel gedaan. We hebben ook dieren in het water gevangen. Zoals schaatsers en een kikker enzovoort. En wat we hebben iets heel vies iets gevonden. Het waren twee dode dieren. Heel vies! En nog bessen en bepaalde soorten bomen. Daarvan hebben we een blad gemaakt en dat allemaal op het blad geplakt. Wat ook te zien is natuurlijk. We waren bekaf en doodmoe. Iedereen zat bijna te slapen en had erge spierpijn. En dan nog met de fiets naar huis. Behalve mijn opa, die was met de auto. (lekker makkelijk) maar wat zeker is is dat iedereen lekker heeft geslapen!

Groetjes Leanne

Wij zijn met groep 8b naar de Landtong geweest! Dat was natuurlijk heel leuk!!! Maar ja wat is dat nou precies? De landtong is een eiland dat aan beide kanten rivieren heeft. En het ziet er uit als een tong (daarom natuurlijk ook de naam Land TONG). En wij gingen daar heen "fietsen". Nou en dat is geen pretje met al die heuvels op! Maar af natuurlijk weer wel! En toen we daar in Rozenburg aan kwamen... Was er een meneer die ons over de landtong ging vertellen en die was best dik aangekleed! Maar dat was ook wel nodig want... het was op sommige hoge plekken best wel koud! En wij zijn naar een plek gegaan dat als je verdwaalt was, dat je daar naartoe ging, want hij stond daar altijd met zijn spullen voor de opdrachten. Ik (Britney) met mijn groepje (iris, Youri G, Youri s) gingen opdrachten maken. En dat was heel leuk want we moesten kaplaarzen mee en dan mochten we water diertjes zoeken! (dus hadden we een schepnet gekregen en gingen we in het water met onze kaplaarzen en dan struinen met de visnetten). En toen hadden we allemaal beestjes gevangen en die deden we dus in een potje en toen gingen we die diertjes van dichtbij bekijken egt gaaf! En een ander groepje hadden 2 dode dieren (meer skeletten) gevonden! En dat was mijn stukje over de landtong

Groetjes Britney

Slot

De veldlessen waren ook dit jaar weer een succes. Regen vormde geen belemmering om leuke opdrachten en bijzondere vondsten te doen. De Schotse Hooglanders en Konikpaarden waren vaak goed te zien. De kinderen vonden het bijna altijd jammer dat ze weer naar school of naar huis moesten. Hopelijk worden ze door de veldles gestimuleerd om het gebied vaker te bezoeken met hun ouders. In ieder geval hebben ze allemaal dankbaar gebruik gemaakt van de voorzieningen en de materialen.

Dankwoord

Het is passend om een aantal groepen te bedanken voor het mogelijk maken en ondersteunen van dit project:

- Het Rotterdamse Havenbedrijf voor het financieren van de veldlessen. Hierdoor hebben ook dit jaar weer vele honderden kinderen en volwassenen geweldige ervaringen opgedaan.
- De leerkrachten. Zij hebben veel moeten organiseren om de kinderen veilig op de Landtong te laten struinen en weer op school terug te brengen.
- De begeleidende ouders. Zonder hen zou het uitvoeren van een veldles praktisch onmogelijk zijn omdat zij vaak kinderen vervoeren in hun auto. Ook het enthousiasme van de ouders was fijn. Zij hebben ook veelvuldig voor fotomateriaal gezorgd. Helaas kon er maar een fractie van worden opgenomen in dit verslag.

